

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КОМПОНЕНТІВ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ФАХІВЦЯ З БІРЖОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Сучасний розвиток фінансових ринків характеризується високим рівнем конкуренції, швидкими економічними змінами та активним використанням цифрових технологій у сфері торгівлі фінансовими інструментами [4]. У таких умовах особливого значення набуває підготовка кваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати на біржовому ринку. Біржові операції відіграють важливу роль у функціонуванні економіки, оскільки забезпечують процес формування ринкових цін, концентрацію попиту і пропозиції, а також ефективний розподіл фінансових ресурсів [1]. Саме тому питання формування конкурентоздатності фахівця з біржових операцій є надзвичайно актуальним у сучасних умовах розвитку економіки.

Конкурентоздатність фахівця розглядається як сукупність професійних, інтелектуальних, соціальних та особистісних якостей, які дозволяють йому ефективно реалізовувати професійні обов'язки, адаптуватися до змін ринкового середовища та досягати високих результатів у професійній діяльності. У сфері біржової діяльності ця характеристика має особливе значення, оскільки «робота на фінансових ринках пов'язана з високим рівнем відповідальності, необхідністю швидкого прийняття рішень та постійним аналізом великого обсягу інформації» [3, с. 38]. Ефективність роботи фахівця з біржових операцій безпосередньо залежить від його здатності оцінювати ринкову ситуацію, прогнозувати тенденції розвитку фінансових інструментів і цінних паперів та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Професійна діяльність фахівця з біржових операцій пов'язана з виконанням широкого кола завдань, з-поміж яких важливе місце займає аналіз фінансових ринків, укладання біржових угод, управління інвестиційними ресурсами й оцінювання ризиків. Відтак фахівець має володіти глибокими знаннями щодо функціонування фондових, валютних і товарних бірж, а також розуміти механізми формування цін на фінансові інструменти. Важливим є знання законодавчої бази, що регулює діяльність фондових ринків, оскільки біржова торгівля здійснюється відповідно до встановлених норм і правил [2].

Структура конкурентоздатності фахівця з біржових операцій містить декілька взаємопов'язаних компонентів, кожен з яких відіграє важливу роль у формуванні професійної компетентності та готовності спеціаліста до ефективної діяльності на фінансових ринках. У сучасних умовах розвитку економіки, які характеризуються високою динамікою змін, інтеграцією фінансових систем й активним використанням цифрових технологій, вимоги до професійної підготовки спеціалістів у сфері біржових операцій постійно зростають. Саме тому конкурентоздатність такого фахівця формується як комплексна система

знань, умінь й особистісних якостей, які забезпечують його здатність ефективно працювати в умовах ринкової конкуренції.

Структурні компоненти конкурентоздатності фахівців з біржових операцій та їх характеристика подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Компоненти конкурентоздатності фахівців з біржових операцій

№ з/п	Структурні компоненти	Характеристика
1.	Професійно-теоретичний	<p>1. Знання з економічної теорії, фінансів, інвестування, банківської справи та функціонування фінансових ринків.</p> <p>2. Знання законодавчої бази, що регулює діяльність фондових бірж, інвестиційних компаній та інших фінансових інституцій.</p> <p>3. Розуміння принципів організації та діяльності бірж, механізмів формування попиту і пропозиції на фінансові активи, а також особливостей функціонування різних сегментів фінансового ринку, зокрема фондового, валютного та товарного.</p> <p>4. Усвідомлення закономірностей розвитку економічних процесів, аналіз взаємозв'язків між макроекономічними показниками та поведінкою фінансових ринків, відчуття перспективних напрямів інвестування.</p>
2.	Аналітичний	<p>1. Постійний аналіз інформації про стан фінансових ринків, динаміку цін на фінансові інструменти, економічні показники розвитку держави та міжнародні економічні процеси.</p> <p>2. Вміння оцінювати ринкову ситуацію, визначати фактори, які впливають на зміну вартості активів, а також прогнозувати можливі тенденції розвитку ринку.</p> <p>3. Навички фундаментального та технічного аналізу, вміння працювати зі статистичними даними, фінансовою звітністю підприємств та аналітичними матеріалами.</p> <p>4. Вміння використовувати сучасні методи прогнозування та економічного моделювання.</p> <p>5. Аналітичні здібності щодо своєчасного виявлення змін ринкових тенденцій.</p> <p>6. Вміння оцінити можливі ризики та приймати рішення, спрямовані на отримання максимального економічного результату.</p>
3.	Практично-професійний	<p>1. Вміння здійснювати операції купівлі-продажу фінансових активів, використовувати різноманітні інвестиційні інструменти та застосовувати сучасні технології біржової торгівлі.</p> <p>2. Вміння працювати з електронними торговельними платформами, спеціалізованими програмами для аналізу фінансових ринків і системами управління інвестиційними портфелями.</p> <p>3. Навички оцінювання ризиків, диверсифікації інвестицій та застосування стратегій хеджування.</p> <p>4. Навички ефективно діяти в реальних умовах фінансового ринку, оперативного реагувати на зміни економічної ситуації та приймати рішення, які сприяють досягненню фінансової стабільності й отриманню прибутку.</p>
4.	Комунікативний	<p>1. Навички ділового спілкування, вміння чітко та аргументовано висловлювати свої думки, а також ефективно вести переговори.</p>

		2. Вміння презентувати результати аналітичних досліджень, пояснювати клієнтам особливості інвестиційних стратегій та надавати професійні консультації щодо можливих фінансових рішень.
5.	Особистісно-психологічний	1. Якості особистості: стресостійкість, відповідальність, дисциплінованість, уважність, наполегливість, цілеспрямованість, здатність до самоконтролю та готовність до постійного професійного розвитку.

Формування конкурентоздатності фахівця з біржових операцій значною мірою залежить від якості професійної освіти та рівня практичної підготовки. У сучасних умовах розвитку фінансових ринків підготовка таких фахівців повинна відповідати новим вимогам економічного середовища, яке характеризується високою динамічністю, значною конкуренцією та швидким розвитком інформаційних технологій. Саме тому освітній процес має бути спрямований не лише на засвоєння студентами теоретичних знань, а й формування практичних умінь, аналітичного мислення та здатності застосовувати набуті знання у реальних професійних ситуаціях.

Сучасні освітньо-професійні програми «Біржова діяльність» мають поєднувати фундаментальну теоретичну підготовку з активним використанням практичних методів навчання. Теоретична підготовка передбачає вивчення таких дисциплін, як економічна теорія, фінансові ринки, інвестиційний аналіз, біржова діяльність, банківська справа та фінансовий менеджмент. Опанування цих дисциплін дозволяє студентам сформувати цілісне уявлення про функціонування фінансової системи, зрозуміти принципи організації біржової торгівлі та оволодіти основними методами аналізу фінансових ринків. Водночас важливим є формування навичок критичного мислення, здатності аналізувати економічні процеси та робити обґрунтовані висновки на основі отриманої інформації.

Важливу роль у процесі підготовки майбутніх фахівців відіграють практичні заняття, під час яких студенти мають можливість застосовувати теоретичні знання у змодельованих ситуаціях, наближених до реальних умов функціонування фінансового ринку. Практичні заняття можуть включати аналіз біржових котирувань, розробку інвестиційних стратегій, моделювання біржових операцій, виконання професійних кейсів та ін. Такий підхід дозволяє студентам краще зрозуміти специфіку роботи на біржі та сформувати необхідні професійні компетентності.

Особливе значення у підготовці сучасних фахівців має використання цифрових технологій. Фінансові ринки сьогодні функціонують переважно у цифровому середовищі, тому майбутні спеціалісти повинні вміти працювати з різноманітними електронними ресурсами та спеціалізованим програмним забезпеченням (програми для аналізу фінансових ринків, системи обробки економічної інформації, електронні торговельні платформи, програмні комплекси для моделювання біржових операцій тощо). Використання таких технологій в освітньому процесі дозволяє студентам отримати практичний досвід роботи з фінансовими інструментами ще під час навчання, що значно підвищує рівень їхньої професійної підготовки.

Важливим аспектом професійної підготовки є розвиток аналітичних здібностей студентів. Для ефективної діяльності у сфері біржових операцій майбутні фахівці повинні вміти аналізувати великий обсяг економічної інформації, оцінювати ризики, прогнозувати можливі зміни ринкової кон'юнктури та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Саме тому у процесі навчання значна увага повинна приділятися розвитку навичок роботи зі статистичними даними, фінансовою звітністю підприємств, аналітичними оглядами й економічними прогнозами.

Важливим елементом професійної підготовки є проходження виробничої практики у фінансових установах, інвестиційних компаніях, брокерських організаціях або на фондових біржах. Такий досвід дозволяє майбутнім фахівцям з біржових операцій безпосередньо ознайомитися з реальними умовами функціонування фінансового ринку, зрозуміти організаційні особливості діяльності біржових структур та побачити практичне застосування теоретичних знань. Під час проходження практики студенти мають можливість брати участь у підготовці аналітичних матеріалів, аналізувати ринкову інформацію, спостерігати за процесом укладання біржових угод й ознайомлюватися з діяльністю професійних учасників фінансового ринку. Крім набуття практичних навичок, виробнича практика сприяє формуванню професійної відповідальності, дисциплінованості та здатності працювати у колективі. Спілкування з досвідченими фахівцями дозволяє студентам отримати цінні професійні поради, краще зрозуміти вимоги роботодавців та сформуванню уявлення про майбутню професійну діяльність. Такий досвід є важливим етапом становлення молодого спеціаліста та допомагає йому впевненіше інтегруватися у професійне середовище після завершення навчання.

Таким чином, конкурентоздатність фахівця з біржових операцій формується на основі комплексного поєднання професійних знань, аналітичних здібностей, практичних навичок, комунікативних умінь й особистісних якостей. Кожен із цих компонентів відіграє важливу роль у формуванні професійної компетентності спеціаліста та забезпечує його здатність ефективно працювати у сфері фінансових ринків. Високий рівень конкурентоздатності дозволяє фахівцю адаптуватися до змін економічного середовища, приймати обґрунтовані рішення та досягати професійного успіху у сфері біржової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Приходько Д.О. Основи біржової діяльності: підручник. Харків: ФОП Бровін О.В., 2021. 280 с.
2. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (із змінами від 01.01.2026).
3. Стирський М. В. Макро- та мікроекономічна ефективність фондових бірж України. *Економіка та держава*. 2020. № 9. С. 38–43.
4. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підручник. 3-те вид., стер. Київ: Знання, 2015. 535 с.